RETTENS DOM (Femte Afdeling)
10. april 2003 *

I de forenede sager T-93/00 og T-46/01,

Alessandrini Srl, Treviso (Italien),

Anello Gino di Anello Luigi & C. Snc, Brescia (Italien),

Arpigi SpA, Padova (Italien),

Bestfruit Srl, Milano (Italien),

Co-Frutta SpA, Padova,

Co-Frutta Soc. coop. arl, Padova,

Dal Bello Sife Srl, Padova,

Frigofrutta Srl, Palermo (Italien),

Garletti Snc, Bergamo (Italien),

London Fruit Ltd, London (Det Forenede Kongerige),

ved avvocati W. Viscardini Donà og G. Donà, og med valgt adresse i Luxembourg,

sagsøgere,

* Processprog: italiensk.

mod

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved L. Visaggio og C. Van der Hauwaert, som befuldmægtigede, bistået af advokaterne A. Dal Ferro og G. Braun, og med valgt adresse i Luxembourg,

sagsøgt,

angående, i sag T-93/00, en påstand om annullation af Kommissionens skrivelse nr. 02418 af 26. januar 2000 samt et krav om erstatning for det tab, som er forvoldt sagsøgerne ved denne retsakt, og, i sag T-46/01, en påstand om annullation af Kommissionens skrivelse AGR 030905 af 8. december 2000 samt et krav om erstatning for det tab, som er forvoldt sagsøgeren ved denne retsakt,

har

DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABERS RET I FØRSTE INSTANS
(Femte Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, R. García-Valdecasas, og dommerne P. Lindh og J.D. Cooke,

justitssekretær: assisterende justitssekretær B. Pastor,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter mundtlig forhandling den 24. oktober 2002,

afsagt følgende

Dom

Relevante retsregler

Forordning (EØF) nr. 404/93

1 I afsnit IV i Rådets forordning (EØF) nr. 404/93 af 13. februar 1993 om den fælles markedsordning for bananer (EFT L 47, s. 1) er der med virkning fra den 1. juli 1993 indført en fælles ordning for samhandelen med tredjelande, som træder i stedet for de forskellige nationale ordninger. Der sondres mellem »EF-bananer«, der er produceret i Fællesskabet, »tredjelandsbananer«, der stammer fra andre tredjelande end lande i Afrika, Vestindien og Stillehavet (AVS), »traditionelle AVS-bananer« og »ikke-traditionelle AVS-bananer«. De traditionelle AVS-bananer og de ikke-traditionelle AVS-bananer svarede til den mængde bananer udført fra AVS-staterne, der henholdsvis ikke overskred og overskred de mængder, der traditionelt udføres fra hver af disse stater, som fastsat i et bilag til forordning nr. 404/93.

2 I medfør af artikel 17, stk. 1, i forordning nr. 404/93 kræver indførsel af bananer til Fællesskabet forelæggelse af en importlicens. Denne licens udstedes af medlemsstaterne til enhver person, der anmoder herom, uanset hvor i Fælles-

skabet den pågældende er etableret, med forbehold af de særlige bestemmelser, der er fastsat med henblik på gennemførelsen af artikel 18 og 19.

3 I den oprindelige affattelse af artikel 18, stk. 1, i forordning nr. 404/93 var det fastsat, at der hvert år skulle åbnes et toldkontingent på 2 mio. tons (nettovægt) for indførsel af bananer fra tredjelande og for ikke-traditionelle AVS-bananer. Inden for rammerne af dette toldkontingent opkrævedes der en told på 100 ECU pr. ton for indførsel af bananer fra tredjelande, hvorimod ikke-traditionel indførsel af AVS-bananer pålagdes nultold. I den oprindelige affattelse af samme forordnings artikel 18, stk. 2, var det fastsat, at ikke-traditionel indførsel af bananer fra AVS-staterne og indførsel af bananer fra tredjelande, der fandt sted uden for det pågældende kontingent, skulle pålægges en told på henholdsvis 750 ECU og 850 ECU pr. ton.

4 I artikel 19, stk. 1, i forordning nr. 404/93 var det fastsat, at toldkontingentet skulle fordeles således, at det åbnedes med 66,5% til erhvervsdrivende, der havde markedsført tredjelandsbananer og/eller ikke-traditionelle AVS-bananer (kategori A), 30% til erhvervsdrivende, der havde markedsført EF-bananer og/eller traditionelle AVS-bananer (kategori B), og 3,5% til erhvervsdrivende, der var etableret i Fællesskabet, og som siden 1992 var begyndt at markedsføre andre bananer end EF- og/eller traditionelle AVS-bananer (kategori C).

5 Artikel 19, stk. 2, i forordning nr. 404/93 bestemmer:

»På baggrund af beregninger, der foretages særskilt for hver [...] kategori [...] af erhvervsdrivende [A og B], vil hver enkelt erhvervsdrivende få udstedt importlicenser på grundlag af de gennemsnitlige mængder bananer, som han har solgt i de seneste tre år, for hvilke der foreligger oplysninger.«

Forordning (EØF) nr. 1442/93

6 Den 10. juni 1993 vedtog Kommissionen forordning (EØF) nr. 1442/93 om gennemførelsesbestemmelser for EF's importordning for bananer (EFT L 142, s. 6, herefter »1993-ordningen«). Denne ordning var gældende indtil den 31. december 1998.

7 I henhold til artikel 5, stk. 1, i forordning nr. 1442/93 skulle myndighederne hvert år for hver erhvervsdrivende i kategori A og B, der var registreret hos disse myndigheder, fastsatte, hvor stor en mængde han i gennemsnit havde afsat i de tre år forud for året før det år, for hvilket det pågældende toldkontingent åbnedes, opdelt efter arten af de økonomiske aktiviteter, som den erhvervsdrivende havde udøvet, jf. forordningens artikel 3, stk. 1. Dette gennemsnit kaldtes »referencemængde«.

8 Artikel 14, stk. 2, i forordning nr. 1442/93, som ændret ved Kommissionens forordning (EF) nr. 2444/94 af 10. oktober 1994 (EFT L 261, s. 3), bestemmer:

»Ansøgninger om importlicenser indgives til myndighederne i en hvilken som helst medlemsstat i de syv første dage i den sidste måned i kvartalet forud for det kvartal, som licenserne udstedes for.«

Forordning (EF) nr. 1637/98

9 Ved Rådets forordning (EF) nr. 1637/98 af 20. juli 1998 om ændring af Rådets forordning nr. 404/93 (EFT L 210, s. 28) blev der med virkning fra den 1. januar

1999 gennemført omfattende ændringer i den fælles markedsordning for bananer. I den anledning blev bl.a. artikel 16-20 i IV afsnit i forordning nr. 404/93 erstattet af nye bestemmelser.

10 I artikel 18, stk. 1, i forordning nr. 404/93, som ændret ved forordning nr. 1637/98, var det bestemt, at der hvert år skulle åbnes et toldkontingent på 2,2 mio. tons (nettovægt) for indførsel af tredjelandsbananer og ikke-traditionelle AVS-bananer. Inden for rammerne af dette toldkontingent opkrævedes der en told på 75 ECU pr. ton for indførsel af tredjelandsbananer, hvorimod ikke-traditionelle AVS-bananer pålagdes nultold.

11 I artikel 18, stk. 2, i samme forordning, som ændret ved forordning nr. 1637/98, var det bestemt, at der hvert år skulle åbnes et tillægstoldkontingent på 353 000 tons (nettovægt) for indførsel af tredjelandsbananer og ikke-traditionelle AVS-bananer. Inden for rammerne af dette toldkontingent opkrævedes der ligeledes en told på 75 ECU pr. ton for indførsel af tredjelandsbananer, mens indførsel af ikke-traditionelle AVS-bananer skulle være toldfri.

12 I medfør af artikel 20, litra d), i forordning nr. 404/93, som ændret ved forordning nr. 1637/98, har Kommissionen beføjelse til — under iagttagelse af forvaltningskomité-proceduren i artikel 27 — at vedtage gennemførelsesbestemmelser vedrørende administrationen af de toldkontingenter, der er omhandlet i artikel 18, herunder bl.a. »specifikke foranstaltninger, der i givet fald er nødvendige for at sikre overgangen fra den importordning, der anvendtes fra den 1. juli 1993, til [den] ordning [...] der blev indført ved [afsnit IV i forordning nr. 404/93]«.

Forordning (EF) nr. 2362/98

13 Den 28. oktober 1998 vedtog Kommissionen forordning (EF) nr. 2362/98 om gennemførelsesbestemmelser til Rådets forordning nr. 404/93 for så vidt angår ordningen for indførsel af bananer til Fællesskabet (EFT L 293, s. 32). I medfør af artikel 31 i forordning nr. 2362/98 blev forordning nr. 1442/93 ophævet med virkning fra den 1. januar 1999. De nye bestemmelser vedrørende tildelingen af importlicenser inden for rammerne af toldkontingenterne findes i afsnit I, II og IV i forordning nr. 2362/98 (herefter »1999-ordningen«).

14 Følgende forskelle mellem 1993-ordningen og 1999-ordningen skal fremhæves:

— I 1999-ordningen sondres der ikke længere mellem den virksomhed, som de erhvervsdrivende udøver.

— I 1999-ordningen tages der hensyn til mængden af importerede bananer.

— Tildelingen af importlicenser efter 1999-ordningen sker uden hensyntagen til bananernes oprindelsessted (AVS eller tredjelande).

— Toldkontingenterne og den del, der tildeles nye erhvervsdrivende, blev forhøjet i ved 1999-ordningen.

15 Det fremgår bl.a. af artikel 2 i forordning nr. 2362/98, at toldkontingenterne og de traditionelle AVS-bananer — som omhandlet i henholdsvis artikel 18, stk. 1 og 2, og artikel 16 i forordning nr. 404/93, som ændret ved forordning nr. 1637/98 — åbnes med henholdsvis:

— 92% til de traditionelle erhvervsdrivende, der er defineret i artikel 3

— 8% til de nytilkomne erhvervsdrivende, der er defineret i artikel 7.

16 I artikel 4, stk. 1, i forordning nr. 2362/98 er det anført, at hver traditionel erhvervsdrivende, der er registreret i en medlemsstat, for hvert år for alle oprindelser som nævnt i bilag I til forordningen opnår en fast referencemængde, der fastlægges på grundlag af den mængde bananer, han rent faktisk har indført i referenceperioden. I henhold til artikel 4, stk. 2, i forordning nr. 2362/98 udgjordes referenceperioden for de indførsler, der blev foretaget i 1999, af årene 1994, 1995 og 1996.

17 I artikel 6, stk. 1, i forordning nr. 2362/98 er det fastsat, at »[s]enest den 30. september hvert år fastlægger myndighederne i overensstemmelse med artikel 3, 4 og 5 efter afslutningen af den nødvendige kontrol og efterprøvning en foreløbig fast referencemængde for hver traditionel erhvervsdrivende på grundlag af gennemsnittet af de mængder bananer, der rent faktisk blev indført fra de i bilag I nævnte oprindelser i referenceperioden«. Referencemængden fastlægges

efter et treårsgennemsnit, selv hvis den erhvervsdrivende ikke har indført bananer i en del af referenceperioden. I henhold til artikel 6, stk. 2, i forordning nr. 2362/98 meddeler myndighederne Kommissionen senest den 15. oktober hvert år listen over de traditionelle erhvervsdrivende, der er registreret hos dem, samt summen af disses foreløbige referencemængder.

18 De nærmere regler om udstedelsen af importlicenser er fastsat i artikel 14-22 i forordning nr. 2362/98.

19 I forordningens artikel 14, stk. 1, er det fastsat, at »[f]or de første tre kvartaler kan en vejledende mængde, der er udtrykt ved en fast procentdel af de mængder, der er disponible for hver af de i bilag I nævnte oprindelser, fastsættes for udstedelsen af importlicenser«.

20 Forordningens artikel 15, stk. 1, har følgende ordlyd: »Ansøgninger om importlicens indgives for hvert kvartal til myndighederne i den medlemsstat, hvor de erhvervsdrivende er registreret, i de syv første dage i måneden forud for det kvartal, som licenserne udstedes for.«

21 I artikel 17 er det fastsat, at »[s]åfremt de mængder, der er ansøgt om licens for, for et kvartal for en eller flere af de i bilag I nævnte oprindelser i væsentlig grad overstiger den vejledende mængde, der eventuelt er fastsat efter artikel 14, eller overstiger de disponible mængder, fastsættes der en nedsættelsesprocentsats for ansøgningerne«.

22 Artikel 18 i forordning nr. 2362/98 er udformet således:

»1. Er der efter artikel 17 fastsat en nedsættelsesprocentsats for en eller flere givne oprindelser, kan de erhvervsdrivende, der har indgivet en ansøgning om importlicens for den eller de nævnte oprindelser, bl.a.:

a) give afkald på at benytte licensen ved en meddelelse til de myndigheder, der udsteder licenserne, senest ti arbejdsdage fra offentliggørelsen af forordningen om fastsættelsen af nedsættelsesprocentsatsen, i så fald frigives sikkerheden for licensen straks, eller

b) inden for en samlet mængde, der højst er lig med den mængde, der ikke blev tildelt i forbindelse med ansøgningen, indgive en eller flere nye licensansøgninger for de oprindelser, for hvilke Kommissionen offentliggør disponible mængder. En sådan ansøgning indgives inden for den i litra a) fastsatte frist og er betinget af, at alle betingelser for indgivelse af en licensansøgning overholdes.

2. Kommissionen fastsætter straks de mængder, for hvilke der kan udstedes licenser for den eller de pågældende oprindelser.«

23 I artikel 19, stk. 1, fremhæves det bl.a., at »[m]yndighederne udsteder importlicenser senest den 23. i den sidste måned i hvert kvartal for det følgende kvartal«.

24 Artikel 20, stk. 1, bestemmer:

»De mængder, der ikke er udnyttet i forbindelse med en licens, genfordeles efter ansøgning til den samme erhvervsdrivende, der alt efter tilfældet er indehaver eller erhverver, for det følgende kvartal, men dog i det år, som den første licens blev udstedt i. Sikkerheden inddrages i forhold til de ubenyttede mængder.«

25 I afsnit V i forordning nr. 2362/98 er der fastsat en række overgangsbestemmelser for året 1999. Det fremgår således af forordningens artikel 28, stk. 1, at ansøgningerne om registrering for året 1999 skulle være indgivet af de erhvervsdrivende senest den 13. november 1998. Disse ansøgninger skulle for de traditionelle erhvervsdrivendes vedkommende bl.a. være ledsaget af en angivelse af den samlede mængde bananer, der rent faktisk var blevet indført i hvert af årene i referenceperioden 1994-1996, samt af numrene på alle de licenser og partiallicenser, der var benyttet for disse indførsler, samt af en oversigt over referencerne for alle bevisdokumenter vedrørende betaling af told.

26 I bilag I til forordning nr. 2362/98 er der fastsat forskrifter for fordelingen af toldkontingenterne som omhandlet i artikel 18, stk. 1 og 2, i forordning nr. 404/93, og den traditionelle AVS-mængde (857 000 tons).

27 Rådet har vedtaget forordning (EF) nr. 216/2001 af 29. januar 2001 om ændring af forordning (EØF) nr. 404/93 (EFT L 31, s. 2). Ved artikel 1 i forordning nr. 216/2001 blev artikel 16-20 i forordning nr. 404/93 ændret.

28 Gennemførelsesbestemmelserne til det således ændrede afsnit IV i forordning nr. 404/93 blev fastsat ved Kommissionens forordning (EF) nr. 896/2001 af 7. maj

2001 om gennemførelsesbestemmelser til Rådets forordning (EØF) nr. 404/93 for så vidt angår ordningen for indførsel af bananer til EF (EFT L 126, s. 6). De finder i henhold til artikel 32 i forordning nr. 896/2001 anvendelse fra den 1. juli 2001.

De faktiske omstændigheder, der ligger til grund for tvisterne

29 Sagsøgerne importerer bananer fra Latinamerika. De er registreret som traditionelle erhvervsdrivende ved de kompetente nationale myndigheder (i Italien og for så vidt angår London Fruit Ltd, i Det Forenede Kongerige) og har fra disse myndigheder fået tildelt foreløbige individuelle referencemængder for året 1999. De kunne således få importlicenser for tredjelandsbananer for de første tre kvartaler af 1999.

30 De faktiske omstændigheder, der ligger til grund for tvisten i sag T-93/00, vedrører fjerde kvartal af 1999. For dette kvartal indgav sagsøgerne ansøgninger om importlicenser til de kompetente nationale myndigheder for så vidt angår den resterende del af deres foreløbige individuelle referencemængde. Deres ansøgninger blev imødekommet inden for rammerne af de mængder tredjelandsbananer, der kunne indføres til Fællesskabet, hvilken mængde var fastsat i bilaget til Kommissionens forordning (EF) nr. 1824/1999 af 20. august 1999 om ændring af forordning (EF) nr. 1623/1999 om fastsættelse af de mængder bananer, der kan indføres til Fællesskabet i fjerde kvartal af 1999 som led i toldkontingenterne og mængden af traditionelle AVS-bananer (EFT L 221, s. 6).

31 Sagsøgerne havde stadig — for så vidt angår den del af ansøgningerne, der ikke kunne imødekommes — mulighed for at ansøge om importlicenser for 308 978,252 tons traditionelle AVS-bananer. Denne mængde var fastsat i Kommissionens forordning (EF) nr. 1998/1999 af 17. september 1999 om udstedelse af importlicenser for bananer inden for toldkontingenter og traditio-

nelle AVS-bananer for fjerde kvartal 1999 og om indgivelse af nye ansøgninger (EFT L 247, s. 10). De indgav således ansøgning om importlicenser for AVS-bananer for den resterende mængde, de kunne råde over i henhold til artikel 18, stk. 1, i forordning nr. 2362/98. Importlicenserne for den resterende del af deres respektive referencemængder blev fordelt således:

Alessandrini Srl	2 050 kg
Anello Gino di Anello Luigi & C. Snc	1 859 kg
Arpigi SpA	757 kg
Bestfruit Srl	2 637 kg
Co-Frutta SpA	209 392 kg
Co-Frutta Soc. coop. arl	30 207 kg
Dal Bello Sife Srl	1 533 kg
Frigofrutta Srl	2 990 kg
Garletti Snc	4 419 kg
London Fruit Ltd	286 004 kg

32 Den 13. oktober 1999 udstedte de kompetente nationale myndigheder importlicenser for AVS-bananer til sagsøgerne for hele den mængde, der var ansøgt om.

33 På trods af flere forsøg lykkedes det ikke sagsøgerne at opnå forsyninger af AVS-bananer.

34 Stillet over for denne situation opfordrede sagsøgerne den 18. november 1999 under henvisning til artikel 232 EF Kommissionen til

— at træffe de nødvendige foranstaltninger for, at sagsøgerne kunne benytte de licenser for fjerde kvartal, som var blevet udstedt til import fra AVS-lande, til at importere bananer fra de latinamerikanske lande eller fra andre tredjelande

— under alle omstændigheder at træffe afgørelse om, at sikkerheden for de omhandlede licenser skulle frigives, i det omfang disse ikke benyttes, eftersom den manglende benyttelse ikke kan lægges sagsøgerne til last.

35 Da sagsøgerne ikke fik svar på denne anmodning, henledte de ved telefax af 22. december 1999 Kommissionens opmærksomhed på, at de pågældende licenser udløb den 7. januar 2000, og opfordrede Kommissionen til at tage stilling til deres anmodning.

36 Ved skrivelse nr. 02418 af 26. januar 2000 (herefter »skrivelsen af 26. januar 2000«), der var adresseret til sagsøgernes advokater, svarede Kommissionen som følger:

»I Deres skrivelse af 22. december 1999 har De henvist til de vanskeligheder, som visse erhvervsdrivende har haft med at benytte de importlicenser, der var udstedt for fjerde kvartal 1999, bl.a. til import af bananer fra AVS-lande.

Det må for det første konstateres, at problemerne hovedsagelig er af handelsmæssig karakter, og at de dermed henhører under de erhvervsdrivendes virksomhed. Det problem, der er rejst, vedrører nemlig søgningen efter handelspartnere til køb og transport af visse varer og navnlig i det foreliggende tilfælde af bananer med oprindelse i AVS-lande. Den omstændighed, at deres klienter ikke har været i stand til at indgå kontrakter om levering af AVS-bananer, udgør beklageligvis en del af den handelsrisiko, der normalt bæres af de erhvervsdrivende.

Det skal endelig bemærkes, at disse vanskeligheder kun berører visse erhvervsdrivende, som ikke er nærmere afgrænset, og at en indgriben fra Kommissionens side risikerer at kunne give disse erhvervsdrivende en fordel på bekostning af andre erhvervsdrivende, der har accepteret den risiko, der er forbundet med de forpligtelser, de har påtaget sig.«

37 De kompetente nationale myndigheder inddrog desuden den sikkerhed, som sagsøgerne havde stillet, idet de fandt, at de grunde, som sagsøgerne havde angivet til støtte for deres anmodning om tilbagebetaling af denne sikkerhed, ikke udgjorde et tilfælde af force majeure, hvilket er betingelsen for en sådan frigivelse.

38 De faktiske omstændigheder, der ligger til grund for tvisten i sag T-46/01, vedrører fjerde kvartal af 1999. I dette kvartal kunne den resterende del af den individuelle referencemængde, der var til rådighed for hver af sagsøgerne, opgøres således:

Alessandrini Srl	5 667 kg
Anello Gino di Anello Luigi & C. Snc	5 140 kg
Arpigi SpA	15 792 kg
Bestfruit Srl	7 290 kg
Co-Frutta SpA	236 746 kg
Co-Frutta Soc. coop. arl	80 301 kg
Dal Bello Sife Srl	4 110 kg
Frigofrutta Srl	8 266 kg
Garletti Snc	7 329 kg
London Fruit Ltd	324 124 kg

39 Da ansøgningerne om importlicenser for tredjelandsbananer oversteg den mængde, der var til rådighed, fastsattes i Kommissionens forordning (EF)

nr. 1971/2000 af 18. september 2000 om udstedelse af importlicenser for bananer inden for toldkontingenterne og for traditionelle AVS-bananer for fjerde kvartal af 2000 og om indgivelse af nye ansøgninger (EFT L 235, s. 10) den mængde bananer, der endnu var til rådighed for import i fjerde kvartal af 2000. I medfør af bilaget til forordningen kunne der endnu udstedes importlicenser for traditionelle AVS-bananer på op til 329 787,674 tons.

40 Sagsøgerne ansøgte ikke om importlicenser for disse bananer med oprindelse i AVS-landene.

41 Den 10. oktober 2000 anmodede sagsøgerne under henvisning til artikel 232 EF Kommissionen om principalt at træffe foranstaltninger i medfør af artikel 20, litra d), i forordning nr. 404/93, der ville sætte dem i stand til for fjerde kvartal af 2000 at få udstedt importlicenser for tredjelandsbananer for den resterende individuelle referencemængde, som de var blevet tildelt. Subsidiært anmodede de Kommissionen om at udligne den manglende fortjeneste, der var opstået som følge af, at det ikke havde været muligt at importere og markedsføre disse bananer.

42 Ved skrivelse AGR 030905 af 8. december 2000 (herefter »skrivelsen af 8. december 2000«), der var adresseret til sagsøgernes advokater, afviste Kommissionen disse anmodninger, idet den anførte:

»I Deres skrivelse af 10. oktober 2000 har De informeret Kommissionen om de vanskeligheder, som visse erhvervsdrivende har haft med at finde tilstrækkeligt med bananer til i fjerde kvartal at udnytte de referencemængder, som De har fået tildelt for år 2000 inden for toldkontingenterne.

De vanskeligheder, De har henvist til, er hovedsagelig af handelsmæssig karakter. Kommissionen beklager at måtte meddele, at fællesskabsretten ikke tillægger Kommissionen nogen kompetence på dette område. Dette forhold bekræftes i øvrigt af Dem selv, når De anfører, at de erhvervsdrivende, der ikke sædvanligvis har handelsforbindelser med producenter af AVS-bananer, har vanskeligheder med at fremskaffe de omhandlede varer.

De hævder i øvrigt, at de erhvervsdrivende, som De repræsenterer, ikke har mulighed for at udnytte hele den referencemængde, som de er blevet tildelt.

Det skal hertil bemærkes, at referencemængderne retligt set kun har karakter af muligheder, der står åbne for de erhvervsdrivende. Disse mængder er i henhold til fællesskabsforordningerne fastsat på grundlag af deres tidligere virksomhed, og de giver udelukkende de pågældende ret til at indgive en ansøgning om at få udstedt importlicenser med henblik på at kunne opfylde de kontrakter, de har kunnet indgå med leverandører i de producerende lande.

Kommissionen skal endelig tilføje, at på baggrund af de oplysninger, De har forelagt for Kommissionen, synes de vanskeligheder, De har henvist til, ikke at være »forbigående«, forstået på den måde, at de udspringer af overgangen fra den ordning, der gjaldt før 1999, til den, som blev indført med virkning fra det pågældende år. Gennemførelsen af artikel 20, litra d), i forordning [...] nr. 404/93 giver følgelig ikke Kommissionen mulighed for at vedtage de foranstaltninger, De har anmodet om.«

Retsforhandlinger og parternes påstande

43 Ved stævninger indleveret til Rettens Justitskontor henholdsvis den 19. april 2000 og den 1. marts 2001 har sagsøgerne anlagt sag T-93/00 og T-46/01.

44 På grundlag af den refererende dommers rapport har Retten besluttet at indlede den mundtlige forhandling i de to sager.

45 Ved kendelse af 15. oktober 2002 har formanden for Rettens Femte Afdeling efter at have hørt parterne truffet bestemmelse om forening af sag T-93/00 og T-46/01 med henblik på den mundtlige forhandling samt domsafsigelsen som følge af deres forbindelse med hinanden, jf. procesreglementets artikel 50.

46 Parterne har afgivet mundtlige indlæg og besvaret Rettens spørgsmål i retsmødet den 24. oktober 2002.

47 I sag T-93/00 har sagsøgerne nedlagt følgende påstande:

— Kommissionens skrivelse af 26. januar 2000 annulleres.

— Det tab, som sagsøgerne har lidt som følge af denne retsakt, erstattes.

— Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger.

48 I sag T-46/01 har sagsøgerne nedlagt følgende påstande:

— Kommissionens skrivelse af 8. december 2000 annulleres.

— Det tab, som sagsøgerne har lidt som følge af denne retsakt, erstattes.

— Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger.

49 I begge sager har Kommissionen nedlagt følgende påstande:

— Sagen afvises, subsidiært frifindes Kommissionen.

— Erstatningspåstanden tages ikke til følge.

— Sagsøgerne tilpligtes at betale sagens omkostninger.

Annullationspåstandene

Formaliteten

Parternes argumenter

50 Hvad angår sag T-93/00 er Kommissionen af den opfattelse, at skrivelsen af 26. januar 2000 ikke har nogen retsvirkning over for sagsøgerne, og at den derfor ikke kan være genstand for et annullationssøgsmål (Domstolens dom af 22.4.1997, sag C-395/95 P, Geotronics mod Kommissionen, Sml. I, s. 2271, og Rettens dom af 16.7.1998, sag T-81/97, Regione Toscana mod Kommissionen, Sml. II, s. 2889, præmis 21).

51 Kommissionen har bemærket, at skrivelsen af 26. januar 2000 ikke ændrer sagsøgernes retsstilling væsentligt. I denne skrivelse præciseres det blot, at de vanskeligheder, sagsøgerne har haft, henhører under den handelsrisiko, som enhver erhvervsdrivende må bære. Kommissionen har for det tilfælde, at skrivelsen af 26. januar 2000 måtte blive fortolket som et stiltiende afslag på sagsøgernes anmodning, understreget, at det er blevet fastslået, at et afslag kan være genstand for et annullationssøgsmål, når den retsakt, som institutionen har afvist at træffe, kunne have været anfægtet i medfør af artikel 230 EF (jf. f.eks. Rettens dom af 22.10.1996, sag T-330/94, Salt Union mod Kommissionen, Sml. II, s. 1475, præmis 32).

52 Kommissionen har tilføjet, at ingen anden retsakt fra Kommissionen kunne have været anfægtet af sagsøgerne. Den har fremhævet, at hvis den havde vedtaget en bestemmelse af generel karakter, der havde givet alle de berørte mulighed for fornyet import fra tredjelande, ville en sådan almengyldig retsakt have berørt sagsøgerne i deres objektive egenskab af importører, uden at de derved var blevet

tillagt en kompetence til at anfægte denne retsakt (jf. f.eks. Rettens dom af 9.4.1997, sag T-47/95, Terres rouges m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 481, præmis 44 ff., og af 8.7.1999, sag T-168/95, Eridania m.fl. mod Rådet, Sml. II, s. 2245, præmis 39, 43, 46 og 51, samt Rettens kendelse af 8.7.1999, sag T-194/95, Area Cova m.fl. mod Rådet, Sml. II, s. 2271, præmis 36 ff., og af 15.9.1999, sag T-11/99, Van Parys m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 2653, præmis 44, 45, 50 og 51).

53 Hvad angår spørgsmålet om frigivelse af sikkerheden er det Kommissionens opfattelse, at medlemsstaterne er enekompetente til at afgøre, om der foreligger en force majeure-situation, idet den nationale ret, som spørgsmålet eventuelt er indbragt for, altid har mulighed for at forelægge Domstolen præjudicielle spørgsmål.

54 Sagsøgerne har hævdet, at skrivelsen af 26. januar 2000 afføder bindende retsvirkninger. Ved denne retsakt blev deres anmodning om, at Kommissionen skulle træffe de nødvendige foranstaltninger for, at de kunne anvende de licenser for fjerde kvartal i 1999, der var udstedt til import fra AVS-lande, til at importere bananer fra de latinamerikanske lande eller fra andre tredjelande, nemlig afslået. Dette afslag har afskåret sagsøgerne fra at benytte deres importlicenser. Den omstændighed, at andre erhvervsdrivende har været i samme situation, udelukker ikke, at sagsøgerne har kunnet være umiddelbart og individuelt berørt af Kommissionens afslag (Rettens dom af 8.6.2000, forenede sager T-79/96, T-260/97 og T-117/98, Camar og Tico mod Kommissionen og Rådet, Sml. II, s. 2193, præmis 94-97).

55 Sagsøgerne har præciseret, at de rettede henvendelse til Kommissionen for at kunne benytte importlicenserne for AVS-bananer i løbet af det fjerde kvartal i 1999 med henblik på at importere tredjelandsbananer. Under retsmødet præciserede sagsøgerne, at de på denne måde forsøgte at opnå importlicenser for tredjelandsbananer i forhold til deres referencemængde eller alternativt frigivelse af den sikkerhed, de havde stillet, idet de overlod det til Kommissionen at afgøre, hvilke forholdsregler der skulle træffes i medfør af artikel 20, litra d), i forordning nr. 404/93 for at afstedkomme dette resultat.

56 I sag T-46/01 er det ligeledes Kommissionens opfattelse, at annullationssøgsmålet må afvises, da skrivelsen af 8. december 2000 ikke har nogen retsvirkning, der kan påvirke sagsøgernes retsstilling. Kommissionen har anført samme begrundelse herfor som ovenfor i sag T-93/00.

57 Sagsøgerne har anført, at deres annullationssøgsmål skal antages til realitetsbehandling, idet de har angivet samme begrundelse herfor som i sag T-93/00.

Rettens bemærkninger

58 Med henblik på at tage stilling til, om annullationspåstandene skal antages til realitetsbehandling, skal der først foretages en prøvelse af, om skrivelserne af henholdsvis 26. januar 2000 og 8. december 2000 er bebyrdende i forhold til sagsøgerne, og derefter, om de har kompetence til at anfægte disse akter.

59 Ifølge fast retspraksis foreligger der retsakter eller beslutninger, der kan gøres til genstand for et annullationssøgsmål i medfør af artikel 230 EF, når foranstaltningerne har retligt bindende virkninger, som kan berøre sagsøgerens interesser gennem en væsentlig ændring af hans retsstilling (Domstolens dom af 11.11.1981, sag 60/81, IBM mod Kommissionen, Sml. s. 2639, præmis 9).

60 Derimod udgør ikke enhver skrivelse fra en fællesskabsinstitution som svar på en anmodning fra skrivelsens adressat en beslutning som omhandlet i artikel 230, stk. 4, EF, der af adressaten kan anfægtes ved et annullationssøgsmål (jf. Domstolens kendelse af 27.1.1993, sag C-25/92, Miethke mod Parlamentet, Sml.

I, s. 473, præmis 10; jf. også Rettens dom af 28.10.1993, sag T-83/92, Zunis Holding m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 1169, præmis 30, og af 22.5.1996, sag T-277/94, AITEC mod Kommissionen, Sml. II, s. 351, præmis 50).

61 Navnlig er en akt, hvorved Kommissionen blot angiver sin fortolkning af en forordningsbestemmelse, ikke bebyrdende. En skriftlig meningstilkendegivelse fra en fællesskabsinstitution kan ikke udgøre en beslutning, der kan anfægtes gennem et annullationssøgsmål, når den ikke kan afføde retsvirkninger og heller ikke har til formål at skabe sådanne virkninger (Domstolens dom af 27.3.1980, sag 133/79, Sucrimex og Westzucker mod Kommissionen, Sml. s. 1299, og af 27.9.1988, sag 114/86, Det Forenede Kongerige mod Kommissionen, Sml. s. 5289, og Domstolens kendelse af 17.5.1989, sag 151/88, Italien mod Kommissionen, Sml. s. 1255). Under sådanne omstændigheder er det således ikke den af Kommissionen foreslåede fortolkning af forordningen, der kan skabe retsvirkninger, men derimod dennes anvendelse på et konkret forhold (dommen i sagen Regione Toscana mod Kommissionen, præmis 23).

62 I sag T-93/00 har sagsøgerne i deres anmodning af 18. november 1999 anført, at de, stillet over for den situation, at de ikke kunne opnå forsyninger af AVS-bananer i løbet af fjerde semester i 1999, risikerede endeligt at fortabe deres importlicenser for denne periode og dermed de tilsvarende individuelle referencemængder. Under påberåbelse af artikel 232 EF opfordrede de Kommissionen til dels at træffe de fornødne foranstaltninger med henblik på at sætte dem i stand til at benytte deres importlicenser til import af tredjelandsbananer i løbet af fjerde semester i 1999, dels at frigive den sikkerhed, der relaterer sig til importlicenserne for dette kvartal.

63 Anmodningen af 18. november 1999 skal således forstås på den måde, at den hovedsageligt har til formål at få Kommissionen til at vedtage foranstaltninger over for sagsøgerne i henhold til artikel 20, litra d), i forordning nr. 404/93.

64 Ved skrivelsen af 26. januar 2000 afviste Kommissionen anmodningen om importlicenser med den begrundelse, at de for sagsøgerne opståede forsyningsvanskeligheder hovedsageligt var af handelsmæssig art og kun berørte visse erhvervsdrivende, hvilket indebar, at en indgriben fra Kommissionens side kunne forfordele visse erhvervsdrivende på bekostning af andre.

65 Med dette svar afviste Kommissionen at udnytte sin kompetence til at træffe foranstaltninger i medfør af artikel 20, litra d), i forordning nr. 404/93. Ved skrivelsen af 26. januar 2000 fastslås Kommissionens standpunkt for så vidt angår vedtagelsen af sådanne foranstaltninger endegyldigt. Svaret har således retligt bindende virkninger, som kan berøre sagsøgernes interesser gennem en væsentlig ændring af deres retsstilling. Der er følgelig tale om en bebyrdende retsakt, der kan være genstand for et annullationssøgsmål. Til gengæld er skrivelsen af 26. januar 2000 tavs for så vidt angår spørgsmålet om frigivelse af sikkerheden. Påstanden om annullation af den del af skrivelsen, der vedrører dette spørgsmål, er derfor uden genstand.

66 Da sagsøgerne er umiddelbart og individuelt berørt af skrivelsen af 26. januar 2000, som de er adressater for, har de søgsmålskompetence. Det følger heraf, at annullationspåstanden i sag T-93/00 skal antages til realitetsbehandling.

67 Hvad angår sag T-46/01 må det fremhæves, at sagsøgerne ved deres skrivelse af 10. oktober 2000 med hjemmel i artikel 232 EF opfordrede Kommissionen til at tildele dem importlicenser for tredjelandsbananer og til at erstatte det tab, som de havde lidt, idet de »i givet fald« ville påberåbe sig artikel 20, litra d), i forordning nr. 404/93.

68 Kommissionen afviste i sin skrivelse af 8. december 2000 at efterkomme denne anmodning. Den anførte for det første, at den ikke var kompetent til at afbøde vanskeligheder af handelsmæssig art, for det andet, at de individuelle referencemængder blot tildelte de erhvervsdrivende en ret til at ansøge om importlicen-

ser, og for det tredje, at de vanskeligheder, som de erhvervsdrivende havde henvist til, ikke havde forbindelse med overgangen fra 1993-ordningen til 1999-ordningen og at Kommissionen derfor ikke kunne bringe artikel 20, litra d), i forordning nr. 404/93 i anvendelse.

69 Skrivelsen af 8. december 2000 skal fortolkes som en afvisning fra Kommissionens side af at benytte dens kompetence til at træffe foranstaltninger i medfør af artikel 20, litra d), i forordning nr. 404/93. Ved denne skrivelse fastslås Kommissionens standpunkt for så vidt angår vedtagelsen af sådanne foranstaltninger endegyldigt. Svaret har således retligt bindende virkninger, som kan berøre sagsøgernes interesser gennem en væsentlig ændring af deres retsstilling. Denne beslutning udgør følgelig en bebyrdende retsakt, der kan være genstand for et annullationssøgsmål.

70 Da sagsøgerne er umiddelbart og individuelt berørt af skrivelsen af 8. december 2000, som de er adressater for, har de søgsmålskompetence. Det følger heraf, at annullationssøgsmålet i sag T-46/01 skal antages til realitetsbehandling.

Realiteten

71 I sag T-93/00 og T-46/01 har sagsøgerne nedlagt påstand om annullation af henholdsvis skrivelsen af 26. januar 2000 og af skrivelsen af 8. december 2000, idet de i form af en indsigelse har fremsat tre anbringender til støtte for, at forordning nr. 2362/98 er ugyldig. Disse anbringender vedrører henholdsvis en tilsidesættelse af forordning nr. 404/93, en tilsidesættelse af ejendomsretten og princippet om det frie økonomiske initiativ samt en tilsidesættelse af princippet om forbud mod forskelsbehandling.

72 I begge sager har sagsøgerne desuden fremsat et anbringende om tilsidesættelse af artikel 20, litra d), i forordning nr. 404/93.

Antagelse til realitetsbehandling af de anbringender, der er rejst i form af en ulovlighedsindsigelse

— Parternes argumenter

73 Kommissionen har bestridt, at de anbringender, som sagsøgerne i form af en ulovlighedsindsigelse har fremsat til støtte for deres påstand om annullation af forordning nr. 2362/98, kan antages til realitetsbehandling. Kommissionen har anført, at en sagsøger kun kan fremsætte en ulovlighedsindsigelse, hvis den anfægtede individuelle beslutning er truffet med hjemmel i de bestemmelser, som påstås at være retsstridige (Domstolens dom af 13.7.1966, sag 32/65, Italien mod Rådet og Kommissionen, Sml. 1965-1968, s. 293, org.ref.: Rec. s. 563, og Rettens dom af 12.5.1999, forenede sager T-79/96, T-260/97 og T-117/98, Moccia Irme m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 1477, præmis 56).

74 Kommissionen har gjort gældende, at skrivelserne af henholdsvis 26. januar 2000 og 8. december 2000 ikke er truffet med hjemmel i bestemmelserne i forordning nr. 2362/98, som sagsøgerne har bestridt gyldigheden af, eller i forordning nr. 1637/98, som de påstår er blevet tilsidesat. Kommissionen har i det væsentlige anført, at den i de pågældende skrivelser blot angav, at de problemer med forsyningen af AVS-bananer, som sagsøgerne havde henvist til, udsprang af handelsmæssige svingninger, der ikke har nogen forbindelse med hverken forordning nr. 1637/98 eller forordning nr. 2362/98. Fastsættelsen af referenceperioden og fikseringen af toldkontingenterne har således ingen indflydelse på de forsyningsvanskeligheder, som sagsøgerne er stødt på. Enhver importør af tredjelandsbananer kunne have stødt på tilsvarende vanskeligheder, selv under den tidligere gældende ordning.

75 Sagsøgerne har anført, at det er åbenbart, at skrivelserne af henholdsvis 26. januar 2000 og 8. december 2000 er en anvendelse af forordning nr. 2362/98. I deres anmodning til Kommissionen har sagsøgerne udtrykkeligt rejst tvivl om gyldigheden af forordning nr. 2362/98, for så vidt som toldkontingenterne for tredjelande og AVS-lande er fastsat deri. Ifølge sagsøgerne har Kommissionen i de anførte skrivelser foretaget en strikte anvendelse af forordning nr. 2362/98, idet den deri anførte, at sagsøgernes vanskeligheder udelukkende var af handelsmæssig karakter.

— Rettens bemærkninger

76 Artikel 241 EF er udtryk for et almindeligt princip, hvorefter hver part i en retssag, med henblik på at opnå annullation af en beslutning, som berører ham umiddelbart og individuelt, er berettiget til at anfægte gyldigheden af tidligere retsakter fra institutionerne, der — selv om de ikke har form af en forordning — er hjemmel for den anfægtede beslutning, også selv om parten ikke var beføjet til i medfør af artikel 230 EF at anlægge direkte søgsmål mod de nævnte retsakter, hvis retsvirkninger parten således er omfattet af, uden at have været i stand til at anlægge sag om ophævelse af dem (Domstolens dom af 6.3.1979, sag 92/78, Simmenthal mod Kommissionen, Sml. s. 777, præmis 39).

77 Eftersom artikel 241 EF ikke har til formål at give en part mulighed for i ethvert søgsmål at anfægte anvendeligheden af en hvilken som helst retsakt af generel karakter, skal den generelle retsakt, som anfægtes, direkte eller indirekte finde anvendelse på det tilfælde, som er genstand for sagen, og der skal være en direkte retlig forbindelse mellem den anfægtede individuelle beslutning og den pågældende generelle retsakt (Domstolens dom af 31.3.1965, sag 21/64, Macchiorlati Dalmas e Figli mod Den Høje Myndighed, Sml. 1965-1968, s. 43, org.ref.: Rec. s. 227, på s. 245, dommen i sagen Italien mod Rådet og Kommissionen, på s. 302, og Rettens dom af 26.10.1993, forenede sager T-6/92 og T-52/92, Reinarz mod Kommissionen, Sml. II, s. 1047, præmis 57).

78 I den foreliggende sag er formålet med at fremsætte disse anbringender i form af en ulovlighedsindsigelse i det væsentlige at få fastslået, at Kommissionen overskred grænserne for de beføjelser, som Rådet har tillagt den i medfør af artikel 19 i forordning nr. 404/93, som ændret ved forordning nr. 1637/98, da den vedtog forordning nr. 2362/98 med henblik på at fastsætte gennemførelsesbestemmelser til forordning nr. 1637/98. Sagsøgerne bestrider nærmere bestemt lovligheden af de valg, som Kommissionen har foretaget i forordning nr. 2362/98 for så vidt angår fastsættelsen af referenceperioden og metoden til at forvalte toldkontingenterne.

79 De anfægtede skrivelser af henholdsvis 26. januar 2000 og 8. december 2000 har imidlertid ikke hjemmel i de omtvistede bestemmelser i forordning nr. 2362/98, idet de som fastslået ovenfor skal fortolkes som Kommissionens afvisning af at udnytte de beføjelser, den er blevet tillagt ved artikel 20, litra d), i forordning nr. 404/93. I sag T-93/00 kan sagsøgernes påstand om, at de vanskeligheder med forsyningen af AVS-bananer, som de stod over for i fjerde semester af 1999, udspringer af vedtagelsen af forordning nr. 2362/98, ikke rejse tvivl om denne konklusion. Selv hvis det antages, at en sådan omstændighed i forbindelse med et erstatningssøgsmål i givet fald kunne skabe en årsagsforbindelse mellem det tab, som sagsøgerne hævder at have lidt, og forordning nr. 2362/98, ville det ikke dermed kunne konkluderes, at der består en direkte retlig forbindelse mellem den pågældende forordning og skrivelsen af 26. januar 2000, der har karakter af en beslutning, der er truffet med hjemmel i artikel 20, litra d), i forordning nr. 404/93.

80 Som Kommissionen har haft lejlighed til at understrege, hviler skrivelsen af 26. januar 2000 desuden hovedsageligt på den omstændighed, at det tab, som sagsøgerne hævder at have lidt, umiddelbart skyldes deres vanskeligheder med at fremskaffe AVS-bananer i løbet af det sidste kvartal af 1999. Hvad angår sag T-46/01 hviler skrivelsen af 8. december 2000 på lignende overvejelser, idet Kommissionen har vurderet, at sagsøgerne stod over for vanskeligheder af handelsmæssig art.

81 Da sagsøgerne følgelig ikke har påvist, at der består en direkte retlig forbindelse mellem på den ene side skrivelserne af henholdsvis 26. januar 2000 og

8. december 2000 og på den anden side bestemmelserne i forordning nr. 2362/98, som sagsøgerne har påstået er ugyldige, må de ulovlighedsindsigelser, der er fremført i sag T-93/00 og T-46/01, forkastes.

Anbringendet om, at artikel 20, litra d), i forordning nr. 404/93 er tilsidesat

— Parternes argumenter

82 Sagsøgerne har anført, at Kommissionen i henhold til artikel 20, litra d), i forordning nr. 404/93 var forpligtet til at tage hensyn til, at det i praksis var umuligt for sagsøgerne at skaffe AVS-bananer, og den skulle derfor have givet dem tilladelse til at importere tredjelandsbananer inden for rammerne af deres individuelle referencemængder.

83 I sag T-93/00 har Kommissionen påstået dette anbringende afvist, da sagsøgerne på den ene side ikke udtrykkeligt har påberåbt sig artikel 20, litra d), i forordning nr. 404/93 og på den anden side ikke har fremlagt beviser for, at de har lidt skade som følge af forordning nr. 2362/98's ikrafttræden.

84 Hvad angår sagens realitet har Kommissionen i det væsentlige anført, at den — på baggrund af de oplysninger, den rådede over, og i mangel af yderligere oplysninger fra sagsøgernes side — ikke var forpligtet til at træffe specifikke foranstaltninger i medfør af artikel 20, litra d), i forordning nr. 404/93.

— Rettens bemærkninger

85 For det første må Kommissionens påstand i sag T-93/00 om afvisning af sagsøgernes anbringende om tilsidesættelse af artikel 20, litra d), i forordning nr. 404/93 forkastes. Skrivelsen af 26. januar 2000 må nemlig — som tidligere anført — set i lyset af sagsøgernes anmodning af 18. november 1999 fortolkes som Kommissionens afvisning af at udnytte de beføjelser, den er blevet tillagt ved artikel 20, litra d), i forordning nr. 404/93.

86 For det andet bemærkes, at artikel 20, litra d), i forordning nr. 404/93 giver Kommissionen mulighed for at træffe »specifikke foranstaltninger, der i givet fald er nødvendige« for at sikre overgangen fra 1993-ordningen til 1999-ordningen. Ved vurderingen af, om det er nødvendigt at træffe overgangsforanstaltninger i medfør af denne bestemmelse, har Kommissionen et vidt skøn, som den udøver efter den procedure, der er fastsat i artikel 27 i forordning nr. 404/93. Det påhviler således Retten at prøve lovligheden af Kommissionens handlinger eller undladelser i relation til denne bestemmelse. Rækkevidden af denne kontrol er imidlertid bl.a. begrænset til en prøvelse af, om der foreligger et åbenbart urigtigt skøn (jf. — for så vidt angår de overgangsbestemmelser, der er knyttet til overgangen fra de nationale ordninger til den fælles markedsordning for bananer, som omhandlet i artikel 30 i forordning nr. 404/93 — Domstolens dom af 26.11.1996, sag C-68/95, T. Port, Sml. I, s. 6065, præmis 38 og 39).

87 I sag T-93/00 må det undersøges, om Kommissionen anlagde et åbenbart urigtigt skøn, da den i skrivelse af 26. januar 2000 afviste at træffe de nødvendige specifikke foranstaltninger i medfør af artikel 20, litra d), i forordning nr. 404/93 for at afhjælpe de vanskeligheder, som sagsøgerne var stødt på som følge af overgangen fra 1993-ordningen til 1999-ordningen.

88 I denne forbindelse skal det først bemærkes, at forordning nr. 2362/98, hvorved Kommissionen har fastsat gennemførelsesbestemmelser til 1999-ordningen, indeholder et afsnit V, der indeholder særlige overgangsbestemmelser. I forordningens artikel 28-30 er der således fastsat flere bestemmelser, der finder anvendelse på året 1999 med henblik på at lette overgangen mellem 1993-ordningen og 1999-ordningen. På dette punkt adskiller den foreliggende sag sig fra de sager, der vedrører overgangen fra de nationale ordninger til den fælles markedsordning for bananer, der er indført ved forordning nr. 404/93, der ikke indeholdt nogen detaljeret overgangsregel (T. Port-dommen samt generaladvokat Elmers forslag til afgørelse i denne sag, Sml. 1996 I, s. 6068, punkt 26). Uanset bestemmelserne i afsnit V i forordning nr. 2362/98 kan de overgangsvanskeligheder, som kan opstå, når den fælles markedsordning for bananer omformes, i princippet afhjælpes ved at anvende ordningen for særligt vanskelige tilfælde i artikel 20, litra d), i forordning nr. 404/93 (Rettens dom af 20.3.2001, sag T-18/99, Cordis mod Kommissionen, Sml. II, s. 913, præmis 78).

89 Desuden forudsætter selve formålet med artikel 20, litra d), i forordning nr. 404/93, at de vanskeligheder, som de berørte erhvervsdrivende har henvist til, er direkte forbundet med overgangen fra 1993-ordningen til 1999-ordningen, og at de ikke skyldes manglende omhu fra disse erhvervsdrivendes side.

90 I den foreliggende sag synes de vanskeligheder, som den 18. november 1999 fik sagsøgerne til at opfordre Kommissionen til at gribe ind, ikke at være en direkte følge af overgangen fra 1993-ordningen til 1999-ordningen, men derimod at være et resultat af sagsøgernes manglende mulighed for at skaffe AVS-bananer i løbet af fjerde kvartal af 1999. Det er nemlig uomtvisteligt, at de erhvervsdrivende — på trods af de forsøg, som flere af sagsøgerne havde gjort herpå — ikke var i stand til at finde handelspartnere, der var indstillet på at levere AVS-bananer til dem.

91 Under disse omstændigheder anlagde Kommissionen ikke et åbenbart urigtigt skøn, da den i skrivelsen af 26. januar 2000 vurderede, at denne situation »vedrør[te] [...] søgningen efter handelspartnere til køb og transport af visse varer

og navnlig i det foreliggende tilfælde af bananer med oprindelse i AVS-lande«, og »udgør [...] en del af den handelsrisiko, der normalt bæres af de erhvervsdrivende«.

92 Selv om sagsøgernes argumentation kunne forstås på den måde, at den manglende mulighed for at finde handelspartnere skyldes 1999-ordningens ikrafttræden, ændrer dette dog ikke ved, at sagsøgerne ikke har ført tilstrækkeligt bevis for, at Kommissionen anlagde et åbenbart urigtigt skøn, da den afviste at imødekomme sagsøgernes anmodning om indførelse af foranstaltninger i medfør af artikel 20, litra d), i forordning nr. 404/93.

93 Anbringendet om, at artikel 20, litra d), i forordning nr. 404/93 er blevet tilsidesat, må følgelig forkastes som ubegrundet. Det følger heraf, at samtlige de anbringender og argumenter, der er fremført til støtte for annullationspåstanden i sag T-93/00, må forkastes.

94 Hvad angår sag T-46/01 skal det undersøges, om Kommissionen anlagde et åbenbart urigtigt skøn, da den i skrivelsen af 8. december 2000 afviste at træffe de nødvendige specifikke foranstaltninger i medfør af artikel 20, litra d), i forordning nr. 404/93 for at afhjælpe de vanskeligheder, som sagsøgerne var stødt på som følge af overgangen fra 1993-ordningen til 1999-ordningen.

95 I modsætning til sag T-93/00 gjorde sagsøgerne i sag T-46/01 — efter at den til rådighed værende mængde tredjelandsbananer var blevet opbrugt, og forordning nr. 1971/2000 var blevet vedtaget — ikke noget forsøg på at opnå importlicenser for AVS-bananer i fjerde kvartal i 2000, men opfordrede direkte i skrivelse af 10. oktober 2000 Kommissionen til at gribe ind som forudsat i artikel 232 EF, for

at sagsøgerne kunne importere tredjelandsbananer inden for rammerne af deres referencemængde. Det er endvidere godtgjort, at sagsøgerne ikke har forsøgt at knytte handelsmæssige kontakter med leverandører af AVS-bananer med henblik på at fremskaffe bananer i fjerde kvartal af år 2000.

96 Under sådanne omstændigheder har Kommissionen uden at overskride grænserne for sine skønsbeføjelser kunnet lægge til grund, at de vanskeligheder, som sagsøgerne har henvist til, ikke udspringer af overgangen fra 1993-ordningen til 1999-ordningen, men hovedsageligt er af handelsmæssig karakter, idet sagsøgerne havde valgt ikke at foretage sig noget i fjerde kvartal af 2000.

97 Følgelig er anbringendet i sag T-46/01 om tilsidesættelse af artikel 20, litra d), i forordning nr. 404/93 ubegrundet. Det følger heraf, at samtlige de anbringender og argumenter, der er fremført til støtte for annullationspåstanden i sag T-46/01, må forkastes.

Erstatningspåstanden

Parternes argumenter

98 Sagsøgerne har gjort gældende, at Kommissionen — ved i forordning nr. 2362/98 at fastsætte regler om en samlet forvaltning af toldkontingenterne for tredjelande

og AVS-toldkontingentet og navnlig ved at sammenlægge referencemængderne samt ved ikke at vedtage foranstaltninger med henblik på at afhjælpe følgerne heraf —har handlet retsstridigt med den følge, at sagsøgerne har lidt et tab. Sagsøgerne er af den opfattelse, at betingelserne for, at Fællesskabet ifalder ansvar uden for kontraktforhold, er opfyldt.

99 Sagsøgerne har for det første gjort gældende, at Kommissionen ved at vedtage forordning nr. 2362/98 har tilsidesat forordning nr. 404/93 og de grundlæggende principper om ejendomsrettens ukrænkelighed og om det frie økonomiske initiativ samt princippet om forbud mod forskelsbehandling.

100 Sagsøgerne har for det andet gjort gældende, at de har lidt et tab, idet de ikke har været i stand til at fuldt ud at udnytte deres referencemængder og deres importlicenser for fjerde kvartal i 1999 og 2000. Tabet består i manglende fortjeneste, der kan beregnes på grundlag af den handelsmæssige værdi af importlicenserne for tredjelande, dvs. 300 italienske lire (ITL) pr. kilo. Ved at gange dette beløb med den mængde, der er angivet på de importlicenser, der er udstedt til sagsøgerne, og som ikke har kunnet udnyttes, beløber tabet sig i sag T -93/00 til 162 554 400 ITL. Beregnet på samme måde kommer sagsøgerne i sag T-46/01 frem til et samlet beløb på 208 429 500 ITL.

101 Sagsøgerne har for det tredje for så vidt angår kravet om, at der skal være årsagsforbindelse mellem adfærden og det påberåbte tab, anført, at de, såfremt Kommissionen ikke havde truffet de retsstridige foranstaltninger inden for rammerne af forordning nr. 2362/98, ville have kunnet opnå importlicenser for tredjelandsbananer.

102 Kommissionen har afvist disse anbringender.

103 Kommissionen har for det første gjort gældende, at den ikke har udvist nogen retsstridig adfærd.

104 For det andet bestrider Kommissionen, at sagsøgerne har lidt et tab. Den manglende fortjeneste havde kun kunnet foreligge, hvis sagsøgerne havde bevist, at de mængder bananer, som de har anmodet om licens for, ville have sikret dem en fortjeneste, der er lig med beløbet i importlicenserne.

105 Ifølge Kommissionen er der for det tredje ikke nogen årsagsforbindelse mellem vanskelighederne med at opnå forsyninger med AVS-bananer og de ændringer, der fulgte af vedtagelsen af forordning nr. 2362/98. Sagsøgerne kunne sagtens have stået over for de samme problemer, hvis det fortsat havde været 1993-ordningen, der var gældende.

Rettens bemærkninger

106 Ifølge fast retspraksis forudsætter Fællesskabets ansvar uden for kontraktforhold opfyldelse af en række betingelser vedrørende retsstridigheden af den adfærd, som institutionerne hævdes at have udvist, og eksistensen af en skade samt vedrørende årsagsforbindelsen mellem adfærden og den påberåbte skade (jf. Domstolens dom af 17.5.1990, sag C-87/89, Sonito m.fl. mod Kommissionen, Sml. I, s. 1981, præmis 16, og Rettens dom af 29.10.1998, sag T-13/96, TEAM mod Kommissionen, Sml. II, s. 4073, præmis 68).

107 Såfremt en af disse tre betingelser for, at Fællesskabet ifalder erstatningsansvar uden for kontraktforhold, ikke er opfyldt, vil sagsøgte være at frifinde i det hele,

uden at det er nødvendigt at undersøge, om de øvrige betingelser er opfyldt (Domstolens dom af 15.9.1994, sag C-146/91, KYDEP mod Rådet og Kommissionen, Sml. I, s. 4199, præmis 81).

108 I den foreliggende sag må det fastslås, at betingelsen om, at der skal være en årsagsforbindelse, ikke er opfyldt. I sag T-93/00 skal årsagen til det påståede tab søges i, at sagsøgerne ikke var i stand til finde leverandører, der kunne forsyne dem med AVS-bananer i løbet af fjerde kvartal af 1999. Hvad angår sag T-46/01 kan den manglende fortjeneste for sagsøgerne direkte henføres til, at de ikke har udvist den nødvendige omhu. De forsøgte ikke at opnå importlicenser for AVS-bananer i løbet af fjerde kvartal af 2000 under de betingelser, der er fastsat i forordning nr. 1971/2000, da mængden af tredjelandsbananer var opbrugt. Desuden gjorde sagsøgerne — på trods af de problemer, som de var stødt på i løbet af fjerde kvartal af 1999 — ikke noget forsøg på at kontakte leverandører af AVS-bananer i løbet af år 2000 med henblik på at sikre sig leverancer i fjerde kvartal af det år.

109 Da en af betingelserne for, at Fællesskabet kan ifalde ansvar uden for kontraktforhold, ikke er opfyldt, frifindes Kommissionen for erstatningspåstandene i sag T-93/00 og T-46/01.

Sagsomkostningerne

110 I henhold til procesreglementets artikel 87, stk. 2, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. Da sagsøgerne har tabt begge sager, pålægges det sagsøgerne at betale sagens omkostninger i overensstemmelse med Kommissionens påstand herom.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

RETTEN (Femte Afdeling)

1) **Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber frifindes i de forenede sager T-93/00 og T-46/01.**

2) **Sagsøgerne bærer deres egne omkostninger og betaler Kommissionens omkostninger i de forenede sager T-93/00 og T-46/01.**

García-Valdecasas Lindh Cooke

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 10. april 2003.

H. Jung

Justitssekretær

R. García-Valdecasas

Afdelingsformand